

My favorite friend Paul Murphy

Veragion Academy of John St. High.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ
ΤΗΣ
ΛΟΓΙΚΗΣ,
ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗΣ,

Νεωτέρα τῆς Μεθόδου σωταχθεύτα
εἰς τὴν Ἰταλικὴν Διάλεκτον

ΥΠΟ

ΦΡΑΓΓΙΣΚΟΤ ΣΟΑΤΙΟΥ

ΚΛΗΡ. ΚΑΝΟΝΙΚ. ΣΟΜ.

ΒΑΣΙΛΙΚΟΤ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΤ.

Μεταφραθεύτα μετ'
Εἰς τὴν ἡμετέραν Διάλεκτον παρὰ
ΓΡΗΓΟΡΙΟΤ ΙΕΡΟΔΙΑΚΟΝΟΤ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΑ ΤΟΤ ΜΗΛΙΩΤΟΤ

Εἰς χρῆσιν τῶν αὐτῶν Μαθητῶν.

Νυνὼ δὲ πρῶτον τυπωθεύτα χάριν τῆς φιλαδέλφου
συνδρομῆς φιλοτίμων Ἑλλήνων, ὧν τὰ ὀνόματα
καταγράφονται ἐν τῷ Δ'. Τόμῳ.

Ἐπιγρασία Σπυρίδωμος Βλαπτῆ.

ΕΝΕΤΙΗΣΙΝ. 1804.

Παρὰ Νικολάω Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων.

Con regia approvazione.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ
ΤΗΣ
ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗΣ

ΔΙΗΡΗΜΕΝΑ ΕΙΣ ΜΕΡΗ ΤΕΣΣΑΡΑ

Δ Η Λ Α Δ Η

ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΝ, ΟΝΤΟΛΟΓΙΑΝ,

ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑΝ

Κ Α Ι

ΦΥΣΙΚΗΝ ΘΕΟΛΟΓΙΑΝ.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Η Μεταφυσική ἦτον ἡ πρώτη καὶ κυριώτερα ἀσχολία τῶν παλαιῶν Φιλοσόφων. Ἡ ἀρχὴ τῶν Κόσμου, ὁ Θεός, ἡ Ψυχὴ, αἱ ἀφηρημέαι εἴδη τῶν ὄντων, ἦτον τὸ πρωτεύον ὑποκείμενον τῆς μελέτης καὶ θεωρίας τῶν καὶ αἱ διωκεῖς εἴδη τῶν Ἀκαδημαϊκῶν καὶ Στωϊκῶν καὶ Περιπατητικῶν, οἱ ὅποιοι ὑπερεῖχαν τὰς ἄλλας Αἱρέσεις τῆς Φιλοσοφίας, περὶ αὐτὰς τὰς ὑποθέσεις προηγουμένως ἐσρέφοντο.

Ἡ Ἀριστοτελικὴ Φιλοσοφία, ὅπῃ ἐμβῆκεν εἰς τὰ Σχολεῖα, περὶ τὰς ἀρχὰς τῶν Θ. Αἰῶνος, ἦτον σχεδὸν ὅλη καθαρὰ Μεταφυσική, πεπραγματοδμήνη ὁμῶς μετὰ εἰς τὸν ἕνα τρόπον, ὅπῃ ἀξίζε καλλίτερα νὰ τιμῶνομασθῆν χάος· διὰ τὴν οἱ Σχολαστικοὶ ἀφίνωντας τὰ λαμπρὰ ἔργα, ὅπῃ κατέλιπον ὁ Ἀριστοτέλης εἰς τὴν ἐρώτησιν τῆς Φύσεως, μάλιστα εἰς τὴν Ἰσορίαν τῶν ζώων, καὶ εἰς ἄλλας πραγματείας τε, ἐπορίμισαν νὰ ἀχοληθῶν εἰς ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὅποια ὠμίλησε πλέον ἀφηρημένως· καὶ αὐτὰ ἐπιφορτίζοντάς τα μετὰ μυσταῖς ἀφύεῖς λήρας, κατέστησαν ὄχι μόνον τὴν Λογικὴν, καὶ τὴν κυρίως λεγομένην Μεταφυσικὴν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν Ἠθικὴν, καὶ τὴν Φυσικὴν, εἰς ἕνα συγκεχυμένον σωρὸν ματαίων θεωριῶν, ἀσαφῶν, καὶ ἀσημαίντων ὄρων, ἀφηρημένων καὶ ἀπειροκάλων ζητημάτων,

ἐξ αἰτίας τῶν ὁποίων ἡ Φιλοσοφία ἔμεινε τόσας αἰῶνας εἰς εἴνα βαθυὴ καὶ ὀμιχλώδη λήθαργον.

Εἰς τὴν πρώτην ἀνάστασιν τῆς ὑγιᾶς Φιλοσοφίας, αἱ μαθηματικαὶ καὶ φυσικαὶ πείραι, συζουφοδμήσαι μετὰ τὴν Γεωμετείαν καὶ Ἀλγεβραν, ἔγιναν ἡ νέα ἀχολία τῶν μαθηματοτέρων Φιλοσόφων, καὶ τὴν ὁδηγίαν καὶ τὸ θαυμαστὸν παράδειγμα, ὅπως ἔδωκε μαθηματότερον ἄπο κάθε ἄλλου ὁ Γαλιλαῖος.

Τότε ἡ Μεταφυσική ὡς μία ματαιία ἐπισήμη, ἢ ὡς μία ἐπισήμη λεξιδίων, καταφρονήθη ἄπο τῆς περαιοτοτέρας, καὶ ἴσως ἤθελε καταφρονῆται διὰ πάντα, αἰίσως ὁ Καρτέσιος, καὶ ὁ Λεῖβνήτιος, ἀντεισάγωντας αὐτὴ τῶν χολασικῶν ψυχροτήτων, τὸ ἔδικά τες μεγάλα καὶ φαντασιώδη συστήματα, δὲν ἤθελαν διεγείρει τῆς ἀνθρώπου μετὸν νεωτερισμὸν, δὲν ἤθελαν τῆς ἐπιστρέψῃ πρὸς τὴν λόγον τες μετὸν θαυμασμὸν, δὲν ἤθελαν τῆς κινήσῃ εἰς ἀνάστασιν μετὰ τὴν μαρίαν τῆς μεροληψίας.

Οἱ σοφώτεροι ὅμως βλέπωντας τὸ ἀνυπόστατον τῶν τῶν τῶν συστημάτων, ἀντὶ νὰ ἐραθῶν τὴν Μεταφυσικὴν, ἐμακρύνοντο ἀκόμη μαθηματότερον ὡς ἄπο μίαν ἐπισήμην, ἢ ὁποία δὲν ἠμπορῶσε νὰ εὐγῆ ἄπο τῆς ψυχρότητας τῶν λεξιδίων, χωρὶς νὰ πέσῃ εἰς τὸν βυθὸν ματαιοτέρων καὶ φαντασικῶν πλασμάτων.

Πρῶτος, ὅπως διήλλαξε τῆς σοφῆς καὶ εἰδήμονας ἀνδρας μετὰ τὴν Μεταφυσικὴν ἐσάθη ὁ δαιμόνιος Λώκιος, ὁ ὁποῖος ἔδειξε πῶς αὐτὴ ἠμπορεῖ, ὅποταν τὴν μεταχειρίζονται δὲσώχως, νὰ ὁδηγήσῃ τὸν ἀνθρώπον εἰς τῆς πλέον ὠφελίμης γνώσεις, ὅ,τι λογῆς εἶναι

ναί ἢ γνώσις τῆ ἑαυτῆ μας, καὶ ἢ ἀνακαλύψις τῆς ἀληθείας.

Ἀκολουθῶντας ἀκριβῶς τὰ ἴχνη τῆ Λωκίε, ὁ Κονδουλιάκ, ὁ Μπονέτ, ὁ Δαλαμπέρτ, ὁ Γενκλώσιος, ὁ Σέλτζερ, καὶ ἄλλοι πολλοί, ἔδειξαν ὅτι ἡ Μεταφυσικὴ χρησιμοποιεῖ ὄχι μόνον εἰς τὸ νὰ ἀναπτύξῃ τὰς δυνάμεις καὶ ἐνεργείας τῆς ψυχῆς, εἰς τὸ νὰ προσδιορίσῃ τὴν φύσιν, καὶ νὰ ἀνακαλύψῃ τὴν ἀρχὴν τῶν ἰδεῶν, νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὰς θεωρίας τὰς πλέον ἀφηρημύας καὶ ἁριστάς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ νὰ ἀνιχνύσῃ, καὶ νὰ βεβαιώσῃ θεμελιωδῶς τὰς ἀρχὰς ὅλων τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, εἰς ἔσπον ὅπῃ δυν εἶναι τὴν σήμερον τέχνη, ἢ ἐπιστήμη, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ μὴ ἔχῃ μέρος καὶ ἡ Μεταφυσικὴ.

Μάλιστα εἰς αὐτὴν προσημερῶς ἀνήκει καὶ τὸ ἀναλίειν τὰς ἀρχὰς, τὸ ἀναπτύσσειν βαθμηδὸν τὰς προόδους, τὸ διατάσσειν τὰς μεθόδους καθετέχνης καὶ ἐπιστήμης, εἰς ἔσπον ὅπῃ φαίνεται, ὅτι ἡ Μεταφυσικὴ ἢμπορεῖ ὀρθότατα νὰ διαμερῆ, καθὼς ἡ Μαθηματικὴ, εἰς Μεταφυσικὴν καθαρὰν, καὶ Μεταφυσικὴν μικτὴν, ἢ ἐφηρμοσμερῶν, ὀνομάζωντας καθαρὰν ἐκείνην, ὅπῃ καταγίνεται καθαρῶς καὶ ἀμέσως εἰς τὰς πνευματικὰς ἐσείας, καὶ τὰ ἀφηρημύα ὄντα καὶ ἐφηρμοσμερῶν ἐκείνην, ὅπῃ καταγίνεται εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἀρχῶν τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν, ἢ τεχνῶν.

Κατ' αὐτὴν λοιπὸν τὴν διαίρεσιν ἢ καθαρὰ Μεταφυσικὴ ἢμπορεῖ νὰ χωρῆται Ἀ. Τὴν Ψυχολογίαν, εἴτ' ἐν τὸ μέρος ἐκεῖνο, ὅπῃ πραγματεύεται περὶ τῆς φύσεως, τῶν δυνάμεων, καὶ τῶν ἐνεργειῶν τῆς ψυχῆς.

Β. Τὴν

Β'. Τὴν Λογικὴν, ἢ τὴν τέχνην τῆς ἐξετάζειν διὰ μέσσω τῶν εἰρημῶν δυνάμεων, καὶ ἀποδεικνύειν τὴν ἀλήθειαν.

Γ'. Τὴν Ἠθικὴν, ἢ τὴν τέχνην τῆς διοικεῖν καὶ διδιδάσκειν τὴν φαντασίαν, τὰ πάθη, καὶ τὰς ἐξ αὐτῶν προερχομένης πράξεις, διὰ τὴν φθάσῃ τινὰς εἰς τὴν εὐδαιμονίαν, καὶ τὴν γνῶσιν τὰ ἰδιότατα χεῖν, διὰ τὴν τὰ ἐκπληρόνῃ.

Δ'. Ἐπειδὴ ἀπὸ τῆς ὠφελιμωτέρας ἐνεργείας τῆς ψυχῆς εἶναι μία καὶ ἡ κτῆσις τῶν ἀφηρημῶν ἐνοσιῶν τῆς ὄντων, καὶ τῆς ἀναφορῶν τες, εἰς τὴν καθαρὰν Μεταφυσικὴν ἀνήκει ἀκόμι καὶ ἡ Ὀντολογία, ἡ ὁποῖα ἔδωκε μάλιστα εἰς τὴν Μεταφυσικὴν τὸ πρῶτον ὄνομα (Ἰσορία Φιλοσοφίας Κεφ. Β'. Ἀ'ρθρ. Δ'. §. α.).

Ε'. Παρομοίως, ἐπειδὴ ἡ ἀλήθεια δὴν ἠμπορεῖ νὰ δειχθῇ ἀλλέως ἢ διὰ μέσσω τῆς ἐξωτερικῶν συμβόλων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὰ πρῶτα εἶναι αἱ λέξεις, εἰς τὴν καθαρὰν Μεταφυσικὴν πρέπει νὰ ἀναχθῇ καὶ ἡ Γραμματικὴ γνικῶς εἰλημμένη, εἴτ' ἐν ἡ τέχνη τῆς δηλῶν εἰς ἄλλας διὰ τῆς λέξεων τὰς ἐννοίας μας.

ς'. Εἰς αὐτὸ τὸ ἴδιον εἶδος τῆς Μεταφυσικῆς ἀνήκει δικαίως καὶ ἡ Φυσικὴ Θεολογία, ἢ ἡ ἀπόδειξις τῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς ιδιοτήτων οὗτος ὄντος ἀνώτατε, Δημιουργῆ καὶ Κυβερνήτε ὅλων τῆς ἄλλων.

Ζ', καὶ τελούταῖον, εἰς αὐτὴν δὴλόγως ἀνάγεται καὶ ἡ Κοσμολογία, εἴτ' ἐν ἡ ἀφηρημῆ θεωρία τῆς ἀρχῆς τῆς Παντός, καὶ τῆς φύσεως τῆς ὄντων, ὅπερ τὸ συγκροτῆν.

Ἡ ἐφηρμοσμένη Μεταφυσικὴ ἔχει τόσους κλάδους καὶ διακρίσεις, ὅσαι εἶναι αἱ ἐπιστήμαι καὶ τέχναι, εἰς τὰς ὁποίας ἠμπορεῖ νὰ ἐφαρμοθῇ. Ἐν γὰρ οὖν ὁμοίως τὸ ἔργον τῆς εἰς αὐτὰς εἶναι νὰ ἀναπτύξῃ διὰ τῆς ἀναλύσεως τὰς ἀρχάς των, ἀναβαίνωντας εἰς τὰς πρῶτας ἐννοίας, ἐξετάζωντας τίνι ἔσῳ ὁ ἀνθρώπινος νῦς, διὰ τὰς πρῶτας ἀπειροκάλας ἐνάρξεις διὰ ἀσκητήσεων, διὰ τῆς δοκιμῆς, διὰ τῆς πείρας, βοηθούμενος διὰ τὰς σωφροφικὰς ἐπιστήμας, ἢ τέχνας, ὁδηγούμενος πολλάκις διὰ τὸ συμβεβηκός, ὅπερ ἐσάθη ὁ πατὴρ ἀπειρῶν ἀνακαλύψεων, ἐποχώρησε κατ' ὀλίγον ὀλίγον εἰς ἐπίδοσιν τῆς τέχνης, ἢ ἐπιστήμης, ὡς ἢ ὁ λόγος· πῶς ἐδιόρθωσε τὰ σφάλματα, διὰ τὰ ὁποῖα συνηθίζει νὰ ἀρχίζῃ· πῶς ἐφθασεν ἔπειτα εἰς τὴν ἐπιστήμην, ἢ τέχνην, περὶ ἧς ἡ ἐξέτασις, νὰ καταστήσῃ τὰς πρῶτας καὶ θεμελιώδεις κανόνας· πῶς εὗγαλον ἔπειτα διὰ αὐτὰς τὰς συλλεπίδας· πῶς ἐξάπλωσε τὰς ἐφαρμογὰς· ποῖα μέρη μὲν ἀκόμι διὰ νὰ τελειοποιηθῶν· ποῖον δρόμον πρέπει νὰ ἀκολουθήσῃ τινὰς διὰ νὰ φθάσῃ εἰς αὐτὸ, καὶ τὰ παραπλήσια.

Ἡμεῖς εἰς τὴν παρῶσαν Πραγματείαν θέλομεν πραγματεύεσθαι μόνον τὴν καθαρὰν Μεταφυσικὴν. Καὶ ἐπειδὴ περὶ τῆς Λογικῆς ὠμιλήσαμεν καὶ πλάτος εἰς τὰς δύο προηγούμενας Τόμους, καὶ περὶ τῆς καθόλου Γραμματικῆς, καὶ τῆς Γλωσσῶν, ὅσον ἐχρειαζέτο, εἰς τὸν δεύτερον, καὶ περὶ τῆς Ἠθικῆς ἔχομεν σκοπὸν νὰ πραγματευθῶμεν εἰς τὸν τέταρτον Τόμον, ἐδῶ θέλομεν εὐλαβῆ μόνον τὰ ἐπίλοιπα μέρη, τὰ ἔστι τὴν

Ψυχολογίαν, τὴν Οὐτολογίαν, τὴν Κοσμολογίαν, καὶ
τὴν Φυσικὴν Θεολογίαν, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὴν Ψυ-
χολογίαν, ἐπειδὴ αὐτὴ εἶναι τὸ ἀξιολογώτερον, καὶ
πρέπει νὰ πραγματεύθῃ πλέον ἐκτεταμένως.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ